

Sygnatura akt XII C 1160/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

P., dnia 7 lipca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Zofia Lehmann

Protokolant: Starszy sekretarz sądowy E. W.

po rozpoznaniu w dniu 23 czerwca 2015 r. w Poznaniu sprawy z powództwa

T. T., przebywający w A. ś. w P., ul. (...), (...)-(...) P.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez D. Ś. w P., ul. (...), (...)-(...) P.

- o zapłatę

I. Powództwo oddała.

II. Odstępuje od obciążania stron nie uiszczoną opłatą sądową.

III. Zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 3.600,-zł z tytułu zwrotu poniesionego przez niego kosztu jego procesowego zastępstwa.

IV. Przysądza od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu na rzecz adw. M. S. (1) prowadzącego Kancelarię Adwokacką w P. kwotę 3.600,-zł + 23 % VAT z tytułu udzielonej powodowi pomocy prawnej nie opłaconej nawet w części.

SSO Zofia Lehmann

Sygn. akt XII C 1160/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 28 czerwca 2013 r., skierowanym przeciwko pozwanemu **Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez D. Ś. w P.**, powód **T. T.** wniósł początkowo o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty **55.000 zł** tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę będącą następstwem naruszenia jego dóbr osobistych oraz o zasądzenie od pozwanego zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych. Powód domagał się również zwolnienia od kosztów sądowych w części dotyczącej opłaty sądowej od pozwu.

Powód wskazał, że od dnia 25 sierpnia 2009 r. do dnia 16 stycznia 2013 r. przebywał z krótkimi przerwami w A. Ś.w P., przy czym w tym okresie został osadzony w różnych celach mieszkalnych, z których większość nie spełniała wymogów co do powierzchni i odpowiednich warunków sanitarnych. W tej sytuacji powód domaga się zadośćuczynienia za 22 miesiące pobytu po 2.500 zł/jeden miesiąc, co daje łączną kwotę 55.000 zł dochodzoną pozwem. Od dnia 8 marca 2011 r. do dnia 5 stycznia 2012 r. powód przebywał w dwuosobowej celi nr 120 Oddział A-2, w której powierzchnia na jednego osadzonego wynosiła 2,88m⁽⁽²⁾⁾ po odliczeniu miejsca do spania i kąpielni sanitarnego. Powód zmuszony był spać w tej celi na piętrowym łóżku, co stanowiło przejaw złośliwego znęcania się nad nim, gdyż porusza się o kuli z uwagi na uszkodzenie kolana. Kąpielni sanitarny w tej celi nie posiadał drzwi, co nie zapewniało intymności przy załatwianiu potrzeb fizjologicznych, w celi tej było ponadto duszno z uwagi na zamontowane w oknach tzw. blindy, powodowi odmówiono także wymiany koców i materacy na świeżo wyprane. Od dnia 5 stycznia 2012 r. do dnia 5

kwietnia 2012 r. powód przebywał w dwuosobowej celi nr 5 Oddział C-1, w której powierzchnia na jednego osadzonego wynosiła 2,16m⁽⁽²⁾⁾ po odliczeniu miejsca do spania i kąpaka sanitarnego. Kącik sanitarny w tej celi oddzielony był tylko kawałkiem tzw. dykty do wysokości około 2m, a to uniemożliwiało zapewnienie intymności. W celi tej nie można było włączyć oświetlenia po godz. 22.00, powodowi odmówiono wymiany koców i materacy na świeżo wyprane, nie było w niej również dostępu do ciepłej bieżącej wody. Od dnia 5 kwietnia 2012 r. do dnia 28 maja 2012 r. powód przebywał w trzyosobowej celi nr 27 Oddział C-1, w której powierzchnia na jedną osobę wynosiła 2,02m⁽⁽²⁾⁾ po odliczeniu miejsca do spania i kąpaka sanitarnego. W tej celi kącik sanitarny także odgradzony był od reszty celi tylko tzw. dyktą, nie było w niej nocnego oświetlenia, a powód zmuszony był w niej spać na górnym łóżku. W celi była wilgoć, grzyb na ścianach, wyłącznie zimna woda, nie wymieniono również materacy i koców na świeże i czyste. Następnie, od dnia 28 maja 2012 r. do dnia 17 sierpnia 2012 r. powód był osadzony w celi nr 13 Oddział C-1. Po odliczeniu miejsc do spania i kąpaka sanitarnego na jednego osadzonego przypadało 2,16m⁽⁽²⁾⁾ powierzchni mieszkalnej. Również w tej celi kącik sanitarny odgradzony był od reszty celi wyłącznie płytą pilśniową, nie było w niej nocnego oświetlenia, był natomiast grzyb i wilgoć, jedynie zimna woda, nie było też możliwości wymiany materacy i koców na czyste. W tej sytuacji niemożliwe było zachowanie czystości i dotrzymanie warunków sanitarnych, co przy obniżonej odporności powoda stwarzało dla niego ryzyko zachorowania na rozmaite choroby. Od dnia 17 sierpnia 2012 r. do dnia 16 stycznia 2013 r. powód przebywał w celi nr 334 Oddział C-4, w której powierzchnia celi mieszkalnej na jednego osadzonego wynosiła 2,11m⁽⁽²⁾⁾ po odliczeniu miejsca do spania i kąpaka sanitarnego. Kącik sanitarny w tej celi był murowany, jednak nie było w nim drzwi. Cella nr 334 znajduje się na trzecim piętrze A. Ś. w P., a umieszczenie w niej powoda było przejawem znęcania się nad nim, gdyż pozwany wiedział o schorzeniu kolana lewego i poruszaniu się przez powoda o kuli. Powód ocenił, że wszystkie te ponadstandardowe niedogodności stanowiły o naruszaniu jego dóbr osobistych w postaci godności i czci, gdyż powód nie był przez pozwanego humanitarnie traktowany (k. 2-10 akt).

Postanowieniem z dnia 18 września 2013 r. powód został zwolniony od kosztów sądowych w części dotyczącej opłaty sądowej od pozwu (k. 25-26 akt).

W odpowiedzi na pozew z dnia 12 listopada 2013 r. pozwany **Skarb Państwa reprezentowany przez D. Ś. w P.** wniósł o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych.

Pozwany zakwestionował żądania powoda zarówno co do zasady, jak i co do wysokości. Przyznał przy tym, że powód przebywał w jednostce pozwanego w okresie wskazanym w pozwie. Pozwany podniósł, że zgodnie z regulacjami wewnętrznymi jednostek penitencjarnych, do powierzchni pomieszczenia mieszkalnego nie wlicza się wnęki okiennej, grzejnikowej oraz powierzchni znajdującej się poza kratami wewnętrznymi i zajmowanej przez urządzenia grzewcze i wydzielone kąpaki sanitarne. Każda cella jest wyposażona w sprzęt kwaterunkowy zgodnie z wykazem zawartym w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Także wyposażenie osadzonych w środki czystości i higieny odbywa się według zestawienia wynikającego z cytowanego rozporządzenia. Kąpaki sanitarne są murowane lub częściowo odgradzone konstrukcją z kątowników stalowych, zamykane drzwiami lub zasłonięte nieprzezroczystą zasłoną. Są ponadto wyposażone w wentylację grawitacyjną. Odzież, pościel, koce i ręczniki oraz materace podlegają systematycznej wymianie. Osadzeni mogą uzyskać zezwolenie na korzystanie z lampki nocnej. Okna zamontowane w pozwanej jednostce penitencjarnej muszą posiadać od zewnątrz zabezpieczenia techniczno-ochronne, które jednak nie utrudniają dostępu światła słonecznego i świeżego powietrza do celi. Pozwany nie ma obowiązku doprowadzania ciepłej wody do każdej celi, a kąpiele są udzielane skazanym zgodnie z § 30 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności. Pozwany ocenił, że w żadnym wypadku powód nie przebywał w warunkach, w których nie miałby gwarantowanych 3m² powierzchni celi mieszkalnej do dyspozycji. Wobec powoda nigdy nie również zastosowano trybu z art. 110 § 2b k.k.w. Powód odbywa karę dożywotniego pozbawienia wolności za przestępstwo zabójstwa (k. 39-41 akt).

W piśmie procesowym z dnia 20 lutego 2014 r., uzupełniającym odpowiedź na pozew, pozwany podniósł, że powód ma zapewnioną opiekę lekarką stosownie do rozpoznania chorobowego, otrzymuje właściwe lekarstwa, z kolei pozwany przestrzega zaleceń lekarskich wydanych w związku ze stanem zdrowia powoda (k. 94-95 akt).

W piśmie procesowym z dnia 21 marca 2014 r. powód wniósł dodatkowo o zasądzenie od pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie o zasądzenie od Skarbu Państwa nieopłaconego nawet w części wynagrodzenia pełnomocnika powoda ustanowionego z urzędu – podtrzymując jednocześnie stanowisko ujęte w pozwie co do niehumanitarnego i poniżającego traktowania powoda (k. 138-141 akt).

W piśmie procesowym z dnia 3 września 2014 r., sprecyzowanym pismem z dnia 4 lutego 2015 r., powód wniósł dodatkowo – obok żądania zapłaty kwoty 55.000 zł – o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty 10.000 zł, a w pozostałej części podtrzymał dotychczasowe stanowisko w sprawie.

Powód podniósł, że domaga się od strony pozwanej kwoty 10.000 zł liczonej jako 2.500 zł za każdy miesiąc pobytu powoda od maja do sierpnia 2014 r. w A. Ś. w P.. Już po wniesieniu pozwu w niniejszej sprawie powód został umieszczony w celi nr 4 Oddział C-1 A. Ś.w P., która to cela nie spełnia określonych prawem minimalnych standardów sanitarno-mieszkaniowych. Ponownie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda w postaci godności i prawa do humanitarnego traktowania. Brudne ściany w celi, grzyb i wilgoć (pleśń) na ścianach, zimna woda, niemożność wymiany materacy oraz koców na czyste uniemożliwiają powodowi zachowanie czystości, powód bezskutecznie próbuje leczyć problemy dermatologiczne. Niedotrzymanie higieny na minimalnym poziomie dla powoda, który jest nosicielem wirusa HIV, jest dużo gorsze w skutkach niż dla osoby zdrowej, z kolei pozwany ma świadomość stanu zdrowia powoda (k. 277-278, 384 akt).

W piśmie procesowym z dnia 17 października 2014 r. pozwany wniósł o oddalenie powództwa również w części rozszerzonej (k. 297-297v akt), a dodatkowo w piśmie z dnia 28 listopada 2014 r. zaprzeczył, aby po wniesieniu pozwu powód został ponownie osadzony w celi nr 5 na Oddziale C-1 (k. 326-327 akt).

W kolejnym piśmie z dnia 22 kwietnia 2015 r. powód wniósł dodatkowo – obok żądania zapłaty kwoty 65.000 zł – o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty 17.500 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę.

Powód wskazał, że domaga się od pozwanego dodatkowej kwoty 17.500 zł liczonej jako 2.500 zł za każdy miesiąc swojego pobytu w okresie od września 2014 r. do marca 2015 r. w A. Ś. w P. w celi nr 133 Oddział C-2. Warunki panujące w tej celi nie różnią się od warunków opisanych w pozwie, jakie dotyczą pozostałych cel, w których powód przebywał. Wszystkie te niedogodności stanowią dla powoda dodatkową – obok pozbawienia wolności – karę, co jest przejawem niehumanitarnego i poniżającego traktowania go (k. 469-471 akt).

Postanowieniem z dnia 28 kwietnia 2015 r. S. R. P. –S. M. w P. stwierdził swoją niewłaściwość rzeczową i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Poznaniu jako miejscowo i rzeczowo właściwemu (k. 475 akt).

Na rozprawie w dniu 23 czerwca 2015 r. strony konsekwentnie podtrzymały dotychczasowe stanowiska w sprawie, w tym pozwany wniósł o oddalenie powództwa również w części rozszerzonej (k. 526 akt).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powód T. T. przebywał w A. Ś. w P., przed wniesieniem pozwu w niniejszej sprawie w dniu 9 lipca 2013 r., w okresie od dnia 27 sierpnia 2009 r. do dnia 16 stycznia 2013 r. z krótkimi przerwami na pobyty w A. Ś. W. – M. i w Areszcie Śledczym w K..

W tym okresie powód przebywał u pozwanego m.in. w następujących celach:

- od dnia 8 marca 2011 r. do dnia 19 października 2011 r. w celi nr 120 na Oddziale A/II o powierzchni 7,14m², przeznaczonej dla dwóch osób,

- od dnia 7 listopada 2011 r. do dnia 5 stycznia 2012 r. w celi nr 120 na Oddziale A/II o powierzchni 7,14m², przeznaczonej dla dwóch osób,
- od dnia 5 stycznia 2012 r. do dnia 5 kwietnia 2012 r. w celi nr 5 na Oddziale C/I o powierzchni 6,71m², przeznaczonej dla dwóch osób,
- od dnia 5 kwietnia 2012 r. do dnia 29 maja 2012 r. w celi nr 27 na Oddziale C/I o powierzchni 9,04m², przeznaczonej dla trzech osób,
- od dnia 29 maja 2012 r. do dnia 26 lipca 2012 r. w celi nr 13 na Oddziale C/I o powierzchni 6,75m², przeznaczonej dla dwóch osób,
- od dnia 3 sierpnia 2012 r. do dnia 17 września 2012 r. w celi nr 13 na Oddziale C/I o powierzchni 6,75m², przeznaczonej dla dwóch osób,
- od dnia 17 września 2012 r. do dnia 16 stycznia 2013 r. w celi nr 334 na Oddziale C/IV o powierzchni 9,62m², przeznaczonej dla trzech osób.

Już po wniesieniu pozwu w niniejszej sprawie powód przebywał w A. Ś. w P. w okresie od dnia 28 maja 2014 r. do dnia 5 września 2014 r. w celi nr 4 na Oddziale C/I o powierzchni 6,65m² przeznaczonej dla dwóch osób, a od dnia 5 września 2014 r. do marca 2015 r. w celi nr 133 na Oddziale A/II o powierzchni 10,5m².

Dowód : wydruk historii rozmieszczenia powoda w celach (k. 43, 329 akt), wykaz pomieszczeń w budynkach mieszkalnych A. Ś. w P. z dnia 1 kwietnia 2008 r. (k. 96-98v akt)

Zgodnie z § 4 ust. 2 instrukcji nr 6/2008 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 12 grudnia 2008 r. w sprawie ustalenia pojemności jednostek penitencjarnych, do powierzchni pomieszczenia mieszkalnego nie wlicza się wnęki okiennej i grzejnikowej, a także powierzchni znajdującej się poza kratami wewnętrznymi oraz zajmowanej przez urządzenia grzewcze i wydzielone kąpiki sanitarne. Identyczną regulację zawarto w § 4 ust. 4 zarządzenia nr 7/2012 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 30 stycznia 2012 r. w sprawie ustalenia pojemności jednostek penitencjarnych.

Dowód : dokumenty na k. 44-51 akt

W pozwanej jednostce penitencjarnej odbywają się okresowe (na koniec każdego roku) kontrole kominarskie przewodów kominowych dymowych-spalinowych-wentylacyjnych. W latach 2010-2013 kontrole te nie wykazały żadnych uchybień w świetle przepisów ustawy Prawo Budowlane.

Dowód : protokoły z okresowej kontroli przewodów kominowych (k. 52-57, 298, 328 akt)

Powód na mocy wyroku wydanego przez S. O. w P. w sprawie o sygn. akt (...) odbywa karę dożywotniego pozbawienia wolności.

Dowód : wydruki z systemu noe01.sw (k. 58-59 akt)

Powód przez cały czas pobytu u pozwanego miał dostęp do pomocy lekarskiej, a każda wizyta powoda u lekarza została odnotowana w książeczce zdrowia osadzonego. W związku ze zgłaszanym uszkodzeniem kolana (łąkotki) powodowi przepisywano leki przeciwbólowe i przeciwzapalne, zapewniono konsultacje ortopedyczne. Powód otrzymał kule łokciowe, a w dniu 19 grudnia 2012 r. lekarz ambulatorium zalecił mu dolne łóżko. Z uwagi na to, że powód jest nosicielem wirusa HIV, co stwierdzono u niego w grudniu 2009 r., podlega konsultacjom przez specjalistę chorób zakaźnych. Przy czym w dniu 26 czerwca 2012 r. z uwagi na pogorszenie się wyników odpornościowych powód

został poddanych terapii lekami (...); tolerancja tych leków była u powoda dobra, w dniu 3 listopada 2013 r. powód zgłosił dobre samopoczucie. Powód regularnie otrzymywał również lekarstwa na infekcje wirusowe, w tym leki przeciwzapalne i przeciwkaszlowe. Był leczony również dermatologicznie z uwagi na zgłaszane dolegliwości skórne.

Dowód : dokumentacja lekarska dotycząca osadzonego (k. 99-112v akt)

Pozwany systematycznie remontuje cele mieszkalne, przeznaczone na pobyt osadzonych kierowanych do tej jednostki. Cella nr 4 (Oddział C/I) remontowana była w listopadzie i grudniu 2014 r. w części dotyczącej wymiany wygradzenia kącika sanitarnego, wymiany rurociągów centralnego ogrzewania, rurociągów wody użytkowej, wymiany armatury sanitarnej i wymalowania ścian oraz sufitu. Remonty w Oddziale C/I prowadzone są na podstawie decyzji nr (...) z dnia 25 kwietnia 2014 r. o zatwierdzeniu projektu budowlanego i udzieleniu pozwolenia na wykonanie robót budowlanych. Prace remontowo-konserwacyjne tej celi zakończyły się w dniu 24 grudnia 2014 r., w tym też dniu dokonano odbioru robót.

Dowód : decyzja z dnia 25 kwietnia 2014 r. (k. 392-396 akt), dokumentacja fotograficzna (k. 397-400,409-411, akt)

Powód nie był zatrudniony odpłatnie na terenie A. Ś. w P..

Dowód : książka zatrudnienia osadzonych (k. 412-423 akt)

W kwietniu i maju br. powód kierował skargi do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej na warunki panujące w celi nr 134 na Oddziale C/II Aresztu Śledczego w P..

Dowód : skargi powoda z dnia 10 kwietnia 2015 r. (k. 465 akt) i z dnia 1 maja 2015 r. (k. 482-484 akt)

W A. Ś. w P. każda cela mieszkalna jest wyposażona w następujący sprzęt kwaterunkowy: łóżko koszarowe (jedna sztuka na osobę osadzoną), wkład do łóżka (jedna sztuka na osobę osadzoną wg potrzeb), stół więzienny (mały lub duży), szufladkę wysuwaną (jedna sztuka na osobę osadzoną wg potrzeb), szafkę więzienną (małą lub dużą), taboret więzienny (jedna sztuka na osobę osadzoną), stolik lub półkę pod telewizor (jedna sztuka na celę), wieszak (wg potrzeb), lustro (jedna sztuka na celę), półkę na przybory toaletowe do kącika sanitarnego (wg potrzeb), miskę plastikową do prania ręcznego (jedna sztuka od 1 do 4 osadzonych), wiadro plastikowe na śmieci (jedna sztuka na celę), popielnicę stojącą (wg potrzeb), szczotkę zmiotkę i szufelkę (jedna sztuka na celę), szczotkę klozetową (jedna sztuka na celę).

Cele mieszkalne, w których przebywał powód w okresie objętym pozwem spełniały wyżej wymienione normy dotyczące warunków bytowych, zawarte w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz.U. 2003 r., Nr 186, poz. 1820), a od dnia 14 sierpnia 2014 r. zawarte w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2014 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz.U. 2014 r., poz. 200).

Środki higieny osobistej wydawane są osadzonym zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych – do dnia 10-tego każdego miesiąca. Raz w miesiącu osadzeni otrzymują mydło toaletowe 100g, papier toaletowy (1 rolkę), nożyk do golenia (1 sztukę), proszek do prania (200g). W zależności od potrzeb otrzymują pastę do zębów oraz krem do golenia. Każdorazowe pobranie w/w środków skazani kwitują podpisem.

Raz w miesiącu wydawane są środki do utrzymania czystości w celach mieszkalnych w postaci płynu do mycia naczyń w ilości 0,5l – 1l w zależności od liczby osób osadzonych. Raz na dwa miesiące są wydawane środki do utrzymania czystości w celach w postaci proszku do szorowania w ilości 300g. Od stycznia 2008 r. wydawany jest płyn do mycia naczyń, a od marca 2008 r. płyn do mycia podłogi – ten ostatni w miarę zgłaszanych potrzeb u kwatermistrza oddziałowego. Fakt odbioru tych środków osadzeni kwitują własnoręcznym podpisem.

Zgodnie z § 30 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz.U. 2003 r., Nr 152, poz. 1493), raz w tygodniu osadzonym przysługuje ciepła kąpiel. Istnieje możliwość kąpieli częściej, niż raz w tygodniu - jeśli kąpiel zaleci lekarz względnie wyrazi na nią zgodę dyrektor. Skazany zatrudniony przy pracach brudzących korzysta z odpowiednio częstszych kąpieli. Kąpiel skazanego chorego odbywa się wg zaleceń lekarza.

W/w jednostka penitencjarna posiada wystarczającą ilość środków czystości dla zapewnienia zgłaszanych dodatkowo potrzeb przez osadzonych u kwatermistrza oddziałowego.

We wszystkich celach w tej jednostce zamontowane są kratki wentylacyjne, zapewniające wymianę grawitacyjną powietrza. W celu przewietrzenia celi mieszkalnej można otworzyć bądź uchylić skrzydło okienne w zamontowanej stolarni okiennej.

Do oświetlenia cel zastosowane są dwie oprawy, wyposażone w żarówki (...). Do oświetlenia kąpika sanitarnego stosuje się pojedynczą oprawę z żarówką 60W.

Rozdział posiłków następuje w oddziałach mieszkalnych. Wartość dziennej normy żywienia zawiera nie mniej niż 2800 kcal dla osadzonych w wieku do 18 roku życia, dla pozostałych nie mniej niż 2600 kcal. Wyżywienie jest wydawane w formie trzech gotowych posiłków, w tym co najmniej jeden posiłek gorący wydawany jako obiad. Procentowa zawartość składników odżywczych to: białko 10-15%, tłuszcze - poniżej 30%, węglowodany 50-65%.

Osadzeni korzystają ze spaceru: 1 godzina codziennie, latem 1,5 godziny. W celi mają telewizor, dostęp do świetlicy, biblioteki.

Raz w roku dokonywany jest przegląd stanu technicznego sprawności elementów narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu, ocena przydatności do użytkowania, estetyki obiektu oraz jego otoczenia.

W A. Ś.w P. odbywają się ponadto kontrole kwartalne i jeden raz w roku kontrola okresowa przewodów kominowych, dymowych, spalinowych oraz wentylacyjnych, kończona protokołami potwierdzającymi drożność kominów oraz ich sprawność.

Podczas tych kontroli nie stwierdzano nieprawidłowości, o jakich mowa w art. 70 ust. 1 Prawa budowlanego.

Okoliczności niesporne

W sytuacji, gdy w celi znajdują się łóżka piętrowe lekarz decyduje o wskazaniach dla osadzonego do zajmowania dolnego łóżka, co stwierdza stosownym wpisem w książeczce zdrowia osadzonego. Obowiązkiem oddziałowych jest sprawdzanie, czy osadzony przebywa w tym łóżku, co powinien. Niekiedy bowiem osadzeni samowolnie zmieniają sobie łóżka. W 2012 r. lekarz zalecił powodowi spanie na łóżku dolnym z uwagi na problemy z kolanem i poruszanie się o kulach. Wcześniej powód dostał kule ortopedyczne oraz sprzęt medyczny w postaci opaski uciskowej.

W A. Ś. w P. Pawilon A od lat 2004-2005 pozostaje w stałym remoncie polegającym na wymianie instalacji elektrycznej i sanitarnej, wymianie parkietu na grys oraz odmalowywaniu całości celi. Pawilon C od lat 2005-2006 jest z kolei zgłoszony do kapitalnego remontu. Jeśli chodzi o kąpiki sanitarne w A. Ś. w P., to w 95% są one odgródzone od reszty celi do wysokości 2m, a także osłonięte kotarą. W celach znajdujących się w Pawilonie C jest tylko zimna woda, jednak trwają prace nad systematycznym doprowadzeniem do tych cel ciepłej wody. W celach w Pawilonie A w 80% jest ciepła woda. Każda cela posiada kratkę wentylacyjną, zapewniającą grawitacyjną wymianę powietrza. Przewody wentylacyjne są raz do roku kontrolowane. W celach istnieje możliwość otwierania okien. W Pawilonie A większość cel ma w oknach blindy okienne z poliwęglanu lub szkła węglowego. Ich zainstalowanie jest niezbędne, aby uniemożliwić osadzonym kontakt przez okno. Światło w celach jest zapalane o godz. 6.00 rano i pali się nieprzerwanie do godz. 22.00. W nocy osadzeni mogą włączyć oświetlenie w toalecie, a gdy któryś z nich chce czytać lub uczyć

się późnym wieczorem, wówczas musi to zgłosić oddziałowemu z zewnątrz, który włączy światło. Tzw. „instalacja przyzywowa” (funkcjonariusza służby więziennej) znajduje się przy kąciku sanitarnym.

Od 1 czerwca kąpiele osadzonych odbywają się dwa razy w tygodniu. Przy okazji kąpieli ma miejsce wymiana bielizny osobistej raz w tygodniu, a bielizny pościelowej raz na dwa tygodnie. Koce i bielizna są prane w pralni na terenie Z. K. w K.. Raz w tygodniu istnieje możliwość wymiany odzieży skarbowej. Po praniu wszystko wraca do oddzielnego pomieszczenia magazynowego, a odzież jest kontrolowana, czy nie jest uszkodzona. Jeśli jest uszkodzona to usterki są na bieżąco usuwane w pomieszczeniach magazynowych, a oprócz tego osadzeni posiadają niezbędny sprzęt do naprawy odzieży typu igły, nici, guziki.

Cele na Oddziale C/I podlegają obecnie remontowi kapitalnemu, w ramach którego następuje wyodrębnienie kącika sanitarnego w pełni zabudowanego ze skrzydłem drzwiowym i oświetlenie tego kącika, doprowadzenie ciepłej wody oraz naprawa i wymiana sprzętu kwaterunkowego, odświeżenie powłok malarskich ścian i sufitów. Także posadzki są remontowane, jeśli ich stan tego wymaga.

W A. Ś. w P. na bieżąco są usuwane zawilgocenia powstałe w wyniku awarii.

Remonty cel w tej jednostce odbywają się na podstawie harmonogramów, robót konserwacyjnych oraz przeglądów roboczych. Awarie i usterki w celach są na bieżąco usuwane.

Dowód : zeznania świadków M. S. (2) (k. 146-147 akt), P. B. (k. 258-259 akt), M. P. (k. 361-363 akt)

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie następujących dowodów:

- dokumentów urzędowych i prywatnych: zaświadczeń administracji Z. K. w G. z dnia 9 i 12 sierpnia 2013 r. (k. 21-22 akt), wydruku historii rozmieszczenia powoda w celach (k. 43, 329 akt), zarządzenia nr 7/2012 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 30 stycznia 2012 r. (k. 44-47v akt), instrukcji nr 6/2008 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 12 grudnia 2008 r. (k. 48-51 akt), protokołów z okresowej kontroli przewodów kominowych (k. 52-57, 298, 328 akt), wydruków z systemu noe01.sw (k. 58-59 akt), wykazu pomieszczeń w budynkach mieszkalnych A. Ś. w P. z dnia 1 kwietnia 2008 r. (k. 96-98v akt), dokumentacji lekarskiej dotyczącej osadzonego (k. 99-112v akt), decyzji z dnia 25 kwietnia 2014 r. (k. 392-396 akt), dokumentacji fotograficznej (k. 409-411, 397-400 akt), książki zatrudnienia osadzonych (k. 412-423 akt), skarg powoda z dnia 10 kwietnia 2015 r. (k. 465 akt) i z dnia 1 maja 2015 r. (k. 482-484 akt),

- zeznań świadków: M. S. (2) (k. 146-147 akt), G. O. (k. 204-205 akt), P. O. (k. 205 akt), T. K. (k. 205-206 akt), L. M. (k. 206 akt), P. B. (k. 258-259 akt), Z. P. (k. 259 akt), B. P. (k. 361 akt), M. P. (k. 361-363 akt), R. P. (k. 452 akt), A. K. (k. 452-453 akt),

- zeznań powoda T. T. (k. 144-146 w zw. z art. 453-455 akt)

Wymienione wyżej dokumenty urzędowe (m.in. decyzje administracyjne) Sąd uznał za wiarygodne. Odpowiadały one dyspozycji art. 244 § 1 k.p.c., zgodnie z treścią którego dokumenty urzędowe, sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania, stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Nie budziły wątpliwości Sądu także dokumenty prywatne, o których mowa w art. 245 k.p.c. (m.in. skargi powoda). W postępowaniu cywilnym dokument prywatny stanowi dowód tego, że osoba która go podpisała złożyła oświadczenie w nim zawarte.

Autentyczność oraz prawdziwość treści dokumentów urzędowych i autentyczność dokumentów prywatnych nie była kwestionowana przez żadną ze stron w oparciu o treść art. 232 k.p.c. w zw. z art. 252 k.p.c. i art. 253 k.p.c. Także Sąd nie znalazł podstaw do tego, aby uczynić to z urzędu. Tym samym okazały się one przydatne przy dokonywaniu ustaleń faktycznych w sprawie. Żadna ze stron nie kwestionowała treści kserokopii dokumentów znajdujących się w

aktach sprawy, a to pozwoliło na potraktowanie tych kopii jako dowodów pośrednich istnienia dokumentów o treści im odpowiadającej.

Jeśli chodzi o zeznania świadków to za mniej przydatne uznać należało zeznania świadka Z. P., który – jak przyznał – nie był osadzony wraz z powodem w A. Ś. w P. i nie zna powoda. Jest więc logiczne, że świadek nie posiadał wiedzy na temat odbywania przez powoda kary w tej jednostce, warunków panujących w celach, w których umieszczono powoda czy schorzeń na jakie powód cierpi.

Sąd pozytywnie ocenił zeznania M. S. (2), P. B. i M. P.. Mimo, że osoby te są pracownikami pozwanego Sądu nie znalazł podstaw, aby ich zeznania z tej tylko przyczyny odrzucić. Przede wszystkim zeznania tych świadków korespondowały ze sobą, jawiły się jako szczerze, spontaniczne i konsekwentne. Nie było podstaw do uznania, że zeznający chcą za wszelką cenę relacjonować okoliczności faktyczne z korzyścią dla strony pozwanej. Zeznający zgodnie wskazali na przeprowadzane remonty generalne cel w A. Ś. w P., obejmujące m.in. wydzielanie kącików sanitarnych i doprowadzanie ciepłej wody, jak również wymianę podłogi w sytuacji jej zniszczenia. Zakres remontów przeprowadzanych w celach położonych w Pawilonach A i C wskazuje, że cele te faktycznie wymagały odnowienia i ich stan nie był dobry. Dano świadkom wiarę, że u pozwanego odbywają się okresowe kontrole przewodów wentylacyjnych, dymowych i kominowych. Dokumenty dotyczące tych kontroli pozwany załączył do akt sprawy i nie wynikają z nich bynajmniej jakiegokolwiek uchybienia czy nieprawidłowości w funkcjonowaniu tych instalacji. Świadców zawnioskowani przez powoda uchybień i nieprawidłowości na tym tle zresztą nie sygnalizowali. Z zeznań tych świadków nie wynika bynajmniej, aby pozwany nie dostarczał osadzonym odpowiedniej ilości środków czystości i higieny. Nawet jeśli ich ilość nie jest znaczna, nie można uznać, że pozwany nie przestrzega powołanych wyżej przepisów rozporządzenia z 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (a od dnia 14 sierpnia 2014 r. rozporządzenia z dnia 28 stycznia 2014 r. regulującego identyczną materię).

S. tych cel, przede wszystkim w Pawilonie C pozwanej jednostki, dotyczyły zeznania świadków zawnioskowanych przez powoda. Sąd uznał je za co do zasady wiarygodne, a co za tym idzie przydatne. Pozytywnie oceniono zeznania G. O., P. O., T. K. i L. M. co do tego, że kąciki sanitarne w celach co do zasady były tylko częściowo wygradzone od reszty celi, a jedynie w kilku celach miały charakter murowany. Pozwany nie przeczył tej okoliczności, a świadkowie zawnioskowani przez niego przyznali, że aż 95% kącików sanitarnych jest tylko częściowo wygradzona, trwają natomiast systematyczne prace remontowe mające na celu ich obmurowanie i zainstalowanie w nich skrzydła drzwiowego, tak aby osadzeni mieli większy komfort w korzystaniu w nich. Zwraca uwagę, że żaden z tych świadków nie podnosił, że w celach, w których powód przebywał, miało miejsce przeludnienie. Powód nie podnosił zresztą faktu przeludnienia w tych celach, a jedynie okoliczność zbyt małego miejsca w nich, uniemożliwiającego swobodne poruszanie się. Dano im wiarę co do wyposażenia cel w ciepłą i zimną wodę – również w tym aspekcie pozwany nie przeczył, że nie wszystkie cele są wyposażone w ciepłą wodę. Okoliczność, że powód korzystał od 2012 r. z łóżka dolnego potwierdził m.in. P. O.. Zarówno G. O., jak i P. O. zeznali, że nie było problemów z wymianą koców, pościeli i ręczników, z kolei światło po 22.00 mógł zapalić oddziałowy na prośbę osadzonych. Tę ostatnią okoliczność potwierdził również świadek T. K.; co prawda L. M. zaprzeczył, aby była możliwość zapalania światła w nocy, ale Sąd uznał w tej części za bardziej przekonujące zeznania G. O., P. O. i T. K. jako lepiej zorientowanych w sprawie. Dano ponadto wiarę tym osobom, że cele były niewielkie, co przedkładało się na komfort poruszania w nich. Niezależnie od tego, że uznać należy, iż wskazane w pozwie cele mieszkalne w A. Ś. (w których powód przebywał) nie przekraczały 10m⁽⁽²⁾⁾ na dwie bądź trzy osoby, nie można stwierdzić, aby powód przebywał u pozwanego w warunkach przeludnienia, gdy powierzchnia mieszkalna na niego przypadająca była niższa niż 3m⁽⁽²⁾⁾. Powód nigdy nie został umieszczony w celi, w której powierzchnia na jednego osadzonego byłaby mniejsza niż 3m⁽⁽²⁾⁾, a bynajmniej nie wykazał takiej okoliczności stosownie do art. 6 k.c. Świadców tym Sąd dał również wiarę co do okoliczności, że w celach było brudno, niekiedy wilgotno, a sprzęt był zdewastowany. Mieć jednak należy na uwadze, że sam powód przyznał, że niszczenie sprzętu w celi wynika po części z działań samych osadzonych, którzy nie dbają o te przedmioty. Trudno zatem obciążać pozwanego odpowiedzialnością za niszczenie przez osadzonych przedmiotów w celach mieszkalnych. Jeśli chodzi o konstrukcję kącika sanitarnego pozytywnie oceniono również zeznania B. P., który wskazał na okoliczności identyczne, jak m.in. świadkowie G. O. i P. O., tj. częściowe tylko wygradzenie kącika sanitarnego od reszty celi. Także ten świadek

przyznał, że powód korzystał z dolnego łóżka z uwagi na korzystanie z kuli i problemy z chodzeniem. Nie jest więc tak, że powód przez cały czas pobytu u pozwanego narażony był na wchodzenie na górne łóżko. Zeznania tego świadka dają ponadto podstawę do uznania, że w nie wszystkich celach był grzyb, jak wywodził to powód. Za częściowo niewiarygodne Sąd uznał z kolei zeznania świadka R. P., który ocenił, że stan cel w A. Ś. w P. był wręcz katastrofalny. Do takich jednak konkluzji nie prowadziły zeznania G. O., P. O., T. K., L. M. i B. P., którzy w miarę zbieżnie omówili niedogodności, jakie panowały w celach. Nie dano też wiary zeznaniom ostatniego świadka A. K., aby pozwany nie zapewniał wymiany pościeli i prześcieradeł na czyste, a kącik sanitarny nie był oświetlony. Zeznania tego świadka nie mają potwierdzenia w pozostałym materiale dowodowym, w tym w zeznaniach m.in. G. O., P. O. i B. P..

Konsekwentnie, zeznania powoda T. T. tylko w części zasługiwały na akceptację Sądu. Nie podlegały kwestionowaniu jego zeznania w części, w której dotyczyły okresów pobytu powoda w A. Ś. w P.. W tej części stan faktyczny nie jest sporny. Sąd nie kwestionował ponadto, że w podanych przez powoda celach nie było w pełni murowanego kącika sanitarnego, jak również dostępu do ciepłej wody; dostęp do takiej wody oferowany jest tylko w części cel, gdyż systematycznie trwają prace nad doprowadzaniem ciepłej wody do cel w Pawilonie C, odnośnie których powód kierował najdalej idące zarzuty. Lepiej stan rzeczy przedstawia się w Pawilonie A, gdzie większość cel ma dostęp do ciepłej wody. Sam powód przyznał zresztą, że w Pawilonie A cele mają lepszy standard z uwagi na ciepłą wodę i ogólny wygląd. Pozwany nie kwestionował zresztą, że w aż 95% cel kącik sanitarny nie jest w pełni murowany, podobnie, jak nie próbował wywodzić, że we wszystkich celach dostępna jest ciepła woda. Rzeczą Sądu zatem była ocena, czy niedogodności te uznać za tego rodzaju, że naruszające dobra osobiste powoda i skutkujące doznaniem przez niego krzywd. Nie dano natomiast wiary zeznaniom powoda w części dotyczącej wyposażenia cel w środki czystości i higieny. Ilość wydawana osadzonym jest regulowana przepisami rozporządzenia z dnia 17 października 2003 r. (a obecnie rozporządzenia z dnia 28 stycznia 2014 r.) i pozwany nie ma możliwości nie wydawania w ogóle tych środków. Za całkowicie niewiarygodne i opracowane na użytek sprawy Sąd uznał twierdzenia powoda, że doznał kontuzji kolana w A. Ś. w P.. Nie zezwala na takie ustalenie treść wpisów w książeczce zdrowia osadzonego, jak również materiał dowodowy w postaci zeznań świadków. Powód nie wnosił ponadto o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych, celem wykazania, czy jego aktualny stan zdrowia jest następstwem niedogodności, jakich doznawał w czasie wielokrotnych pobyków w tej jednostce penitencjarnej. Nie dano również wiary powodowi, aby alergie u powoda był następstwem warunków panujących w celi, w której przebywa, tj. wilgoci i grzyba na ścianach. W tym aspekcie powód również nie wnioskował o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych, która dałaby odpowiedź na pytanie, czy schorzenia alergiczne u powoda są następstwem wilgoci i grzyba panujących w celach, w których powód przebywał.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo okazało się niezasadne.

Chociaż powód w uzasadnieniu pozwu nie podał podstaw prawnych swojego żądania, jednak jego lektura nie pozostawia wątpliwości, że powód dochodzi zapłaty zadośćuczynienia w oparciu o treść art. 23 i 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. za naruszające jego dobra osobiste w postaci zdrowia i godności działania i zaniechania pozwanego odnoszące się do warunków odbywania kary izolacyjnej, stworzonych mu w A. Ś. w P.. Zdaniem powoda, cele, w których przebywał, są ciasne i po odliczeniu znajdujących się w nich przedmiotów codziennego użytku nie spełniają normy 3m² na jednego osadzonego. W celach jest brudno, wilgotno, jest grzyb, sprzęt jest zniszczony, a kąciki sanitarne są nieodpowiednio skonstruowane i nie zapewniają intymności przy załatwianiu potrzeb fizjologicznych. Ponadto brak ciepłej wody w celach utrudnia utrzymanie higieny osobistej tak ważnej dla powoda, który jest nosicielem wirusa HIV. Pozwany nie zapewnia również odpowiedniej ilości środków czystości, higieny, prześcieradeł, materacy i pościeli.

Art. 24 k.c. udziela ochrony dobrom osobistym z art. 23 k.c., w tym godności i zdrowiu - w razie bezprawności ich naruszenia, które to domniemanie art. 24 § 1 k.c. statuuje. Przepis ten stanowi o tym, iż ten, czyje dobro osobiste zostaje (choćby) zagrożone cudzym działaniem może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Jest to domniemanie prawne wzruszalne, ustanowione przez ustawodawcę na korzyść

występującego z roszczeniem o ochronę dóbr osobistych, a które to domniemanie może obalić pozwany, podejmując skuteczną inicjatywę dowodową. Przepis art. 24 § 1 k.c. stanowi ponadto, iż na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Postanowienie to uzupełnia art. 448 k.c. mówiący o tym, iż w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Przepis ten zawiera normę prawną, w myśl której w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać osobie pokrzywdzonej naruszeniem odpowiednie zadośćuczynienie, ale nie jest do tego zobligowany.

Zadośćuczynienie pieniężne, przy spełnieniu się pozostałych przesłanek w tym przepisie wyrażonych, jest zatem nadal jedynie fakultatywną instytucją, nigdy zaś obligatoryjną.

Jednym z podstawowych obowiązków nowożytnego państwa prawa jest zagwarantowanie humanitarnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności. Odnosząc się do podstawy prawnej roszczeń powoda, obok postanowień k.c. o ochronie dóbr osobistych, należy jej upatrywać w postanowieniach ratyfikowanej przez Rzeczypospolitą Polską Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284 ze zm.), zawartej przez państwa członkowskie Rady Europy w dniu 4 listopada 1950 r., która znajduje bezpośrednie zastosowanie w krajowym porządku prawnym. Powód i na tę podstawę prawną się powołał, chociaż nie wprost, mówiąc o poniżającym i niegodnym jego traktowaniu - znęcaniu się psychicznym i fizycznym nad nim, celowym dokuczaniu mu poprzez oferowanie mu takich a nie innych warunków jej odbywania. Art. 87 ustawy zasadniczej zawiera katalog źródeł powszechnie obowiązującego prawa RP; są nimi Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia. Zgodnie z art. 91 ust. 1 ustawy zasadniczej, ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy. Powoływana Konwencja, stosowana bezpośrednio w obowiązującym porządku prawnym, podpisana przez RP w dniu 26 listopada 2001 r., ratyfikowana w dniu 19 stycznia 1993 r. (od tego dnia obowiązuje ona w polskim porządku prawnym) zawiera postanowienia dotyczące zakazu niehumanitarnego traktowania i w ich treści także poszukiwać należy podstawy prawnej roszczeń powoda.

Zgodnie z treścią jej art. 3, nikt nie może być poddany torturom ani niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu. Ponadto, stosownie do treści art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. z 1977 r., Nr 38, poz. 167 i 169), każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka.

Te normy prawa międzynarodowego znajdują swoje odpowiedniki w art. 40 i 41 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wszystkie one w sposób niewątpliwy nakładają na władzę publiczną obowiązek zapewnienia osobom osadzonym w jednostkach penitencjarnych humanitarnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności, nienaruszających godności ludzkiej.

Za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa (art. 417 § 1 k.c.). Art. 77 ust. 1 Konstytucji stanowi, iż każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 4 grudnia 2001 r. (SK 18/00) zwrócił uwagę na konieczność przyjęcia nowego rozumienia art. 417 k.c. dostosowanego do postanowień Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. tak, aby jego stosowanie nie ograniczało możliwości dochodzenia odszkodowań za bezprawne działanie bądź zaniechanie funkcjonariuszy publicznych. Trybunał Konstytucyjny wywiódł, iż przewidziana w art. 417 § 1 k.c. odpowiedzialność dotyczy szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem zachowanie funkcjonariusza przy wykonywaniu powierzonych mu czynności, nie zaś przez zachowanie zawinione. Chodzi tu o obiektywną „niezgodność z prawem” rozumianą zgodnie z Konstytucyjnym ujęciem źródeł prawa, jako uchybienie obowiązkowi przewidzianemu w źródłach prawa (art.

77 ust. 1 i art. 87-94 Konstytucji). Wywody Trybunału ze względu na ich wartość jurystyczną zostały zaaprobowane w orzecznictwie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2002 r., I CKN 581/99, OSNC 2002 r., nr 10, poz. 128 i z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 195/05, MoP 2006 r., nr 10, s. 513), niemniej jednak wymagają opatrzenia ich w realiach niniejszej sprawy pewnym zastrzeżeniem - o czym będzie mowa niżej.

Należy mieć na względzie, że przy ocenie, czy doszło do naruszenia dobra osobistego decydujące znaczenie ma nie subiektywne odczucie danej osoby, ale to, jaką reakcję wywołuje naruszenie w racjonalnym społecznym odbiorze. Należy więc przyjmować koncepcję obiektywną naruszenia dobra osobistego w kontekście całokształtu okoliczności sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2001 r., V CKN 195/01, LEX nr 53107). Obiektywna koncepcja naruszenia dobra osobistego jest dominująca i ma mieć zastosowanie w każdej sprawie o naruszenie dóbr osobistych czy to osoby fizycznej czy to prawnej. Dotyczyć musi zatem również stanu faktycznego obejmującego pobyt osoby żądającej takiej ochrony w jednostce penitencjarnej.

Taka obiektywna ocena prowadzi na gruncie tak ustalonego stanu faktycznego do wniosku, że powód nie wykazał stosownie do art. 6 k.c., że doszło ze strony pozwanego do naruszenia jego dóbr osobistych w postaci godności i zdrowia. Zakaz tortur osób osadzonych w jednostkach penitencjarnych połączony z nakazem humanitarnego traktowania takich osób ma na celu zapewnienie takim osobom w szczególności niepogorszenia stanu zdrowia (czy to w aspekcie psychicznym czy to w aspekcie fizycznym) podczas odbywania kary izolacyjnej czy środka zapobiegawczego.

Przede wszystkim w stanie faktycznym niniejszej sprawy pozytywnie ustalić należało, że powód nie przebywał w A. Ś. w P. w warunkach przeludnienia, gdzie nie miałby zagwarantowanych 3m² powierzchni mieszkalnej celi do swojej dyspozycji. Od dnia 6 grudnia 2009 r. pozwany w sytuacji konieczności osadzenia więźnia w warunkach przeludnienia obowiązany jest wydać decyzję w trybie art. 110 § 2b k.k.w. Powód nie usiłował nawet wykazywać, że wobec niego pozwany wydał taką decyzję. Powód tym samym nie kwestionował liczby osób przebywających w celach, a tylko ich metraż. Stanowisko powoda nie mogło jednak zyskać przychylności Sądu, ponieważ stosownie do § 4 ust. 2 instrukcji Nr 6/2008 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 12 grudnia 2008 r. w sprawie ustalenia pojemności jednostek penitencjarnych do powierzchni pomieszczenia mieszkalnego nie wlicza się wnęki okiennej i grzejnikowej, a także powierzchni znajdującej się poza kratami wewnętrznymi, zajmowanej przez urządzenia grzewcze oraz wydzielone kąpiki sanitarne. Identyczną regulację zawiera § 4 ust. 4 Zarządzenia Nr 7/2012 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 30 stycznia 2012 r. w sprawie ustalania pojemności jednostek penitencjarnych. Zgodne z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego jest to, że nie odlicza się od powierzchni celi przeznaczonej na pobyt osadzonych powierzchni mebli i sprzętu ruchomego. Liczba i rozmiar mebli nie wpływa przecież na metraż lokali mieszkalnych; odmienne rozwiązanie byłoby co najmniej nielogiczne chociażby z punktu widzenia developerów sprzedających lokale mieszkalne, którzy w ofertach zawsze określają powierzchnię lokalu w metrach kwadratowych, a trudno aby przewidywali, jakimi meblami i innymi ruchomościami nabywca swój lokal wyposaży. Także cena lokalu mieszkalnego zależy przede wszystkim od jego powierzchni.

Trudno również uznać, aby pozwany w jakikolwiek inny sposób naruszył dobra osobiste powoda w postaci zdrowia i godności osobistej. Jeśli chodzi o zdrowie, to powód nie wykazał stosownie do art. 6 k.c., że następstwem zaferowanych mu przez pozwanego warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest pogorszenie się jego stanu zdrowia. Jedynie własną oceną powoda jest uznanie, że przez pozwanego nabawił się kontuzji kolana, która wymusza na nim obecnie poruszanie się o kuli. Wykazaniu powyższego mógł służyć dowód z opinii biegłego, ale powód takiego dowodu nie zaferował Sądowi. Nie sposób pozytywnie ustalić także, że następstwem złych warunków panujących w celach (grzyb i wilgoć) było u powoda rozwinięcie się schorzeń alergologicznych. Podstaw do takich ustaleń nie dają wpisy w książeczce zdrowia osadzonego, załączonej do akt przez stronę pozwaną. Z wpisów poczynionych w niej przez uprawnione osoby wynika, że powodowi zapewniono regularne wizyty u specjalistów, w tym ortopedy, alergologa oraz lekarza chorób zakaźnych – u tego ostatniego z uwagi na stwierdzonego u powoda w 2009 r. wirusa HIV. Z tej ostatniej przyczyny u powoda wdrożono odpowiednie leczenie, które w 2013 r. przyniosło lepsze wyniki badań

odpornościowych u powoda. Z kolei od 2012 r. powód korzysta z dolnego łóżka, a zatem nie jest tak, że przez cały czas pobytu u pozwanego zmuszany jest do uciążliwego wchodzenia na łóżko piętrowe.

Nawet jeśli uznać, że w celach jest mało miejsca, niewygodnie czy uciążliwie, to należy mieć na uwadze, że te dolegliwości są elementem kary pozbawienia wolności i jej izolacyjnego charakteru. Tego rodzaju kara wymierzana jest za najpoważniejsze przestępstwa, a powód odbywa karę dożywotniego pozbawienia wolności m.in. za przestępstwo zabójstwa. Jeśli zważy się, że powód karany był już w 1992 r., jest recydywistą, to trudno przejść obojętnie nad faktem, że powód musiał zdawać sobie sprawę, z czym wiąże się popełnianie przestępstw najcięższego kalibru, a do takich należą przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu oraz wolności seksualnej.

Z kolei, nawet jeśli uznać, że ilość środków czystości i higieny wydawana osadzonym jest mała, to i tak odbywa się ona zgodnie z postanowieniami rozporządzenia w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Każda cela wyposażona jest w sprzęt kwaterunkowy zgodnie z wykazem stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia. Jeśli powód sam przyznaje, że osadzeni niszczą te rzeczy, czy nie dbają o cele brudząc je, to nie można odpowiedzialnością za ten stan rzeczy obarczać pozwanego.

Jednocześnie pozwany nie kwestionował, że większość cel nie ma wydzielonego obmurowanego kącika sanitarnego zamykanego drzwiami. Okoliczność ta zatem była niesporna. Pozwany nie przeczył też twierdzeniom powoda o ograniczonej dostępności ciepłej wody w celach. Zdaniem Sądu, rozmiar dolegliwości wywołanych brakiem takiego kącika czy nieograniczonym dostępem ciepłej wody nie jest tego rodzaju, aby uzasadniał uznanie, że powód wskutek tego doznał daleko idących krzywd w dobrach osobistych. Mieć należy na uwadze, że żaden ze świadków nie wywodził z tych utrudnień doznania w sferze swoich dóbr takich krzywd jak powód. Pozwany podejmuje przy tym działania mające na celu polepszenie warunków odbywania kary pozbawienia wolności poprzez systematyczne doprowadzanie ciepłej wody do cel, murowanie kącików sanitarnych i malowanie cel oraz odnawianie podłóg. Co zresztą przyznał sam powód, nie wszystkie cele, w których przebywał były pozbawione ciepłej wody. Powód przebywał również w celach w Pawilonie A, gdzie dostęp do takiej wody jest zapewniony.

Powód nie udowodnił ponadto, aby doszło do jakiegokolwiek jeszcze innego zachowania pozwanego, skutkiem którego byłoby pogorszenie jego stanu zdrowia, a co za tym idzie doznanie krzywdy, podlegającej rekompensacie stosownie do art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c. Za nieprzekonujące Sąd uznał twierdzenia powoda o wszechobecnym grzybie i zawilgoceniu cel. Pozwany wskazał, że ewentualna wilgoć w celach jest natychmiast usuwana, podobnie jak wykonywane drobne naprawy w celach w razie stwierdzenia usterek. Kontrole kominiarskie w latach 2010-2013 nie wykazały żadnych uchybień. Ponadto pozwany nie może zaniechać montowania w oknach krat i blind jako zewnętrznych zabezpieczeń, ponieważ obowiązkiem pozwanego jest uniemożliwienie osadzonym ucieczki z zakładu karnego, jak i wzajemny kontakt między sobą. Jest to również pewna dolegliwość dla osadzonych, z ich punktu widzenia znaczna, ale nadrzędnym obowiązkiem Państwa jest ochrona społeczeństwa przed osobami, wobec których orzeczono bezwzględne kary izolacyjne.

W ocenie Sądu brak również podstaw do uznania, aby pozwany doprowadził swoimi działaniami do naruszenia godności i czci osobistej powoda. Świadkowie zawnioskowani przez powoda nie potwierdzili, że powód był torturowany przez pozwanego, udzielano mu niewłaściwych świadczeń lekarskich i był traktowany gorzej od innych. Brak podstaw do uznania, że powodowi celowo sprawiano przykrość, upokarzano go czy naśmiewano się z niego. To zaś sprawia, że nie służy mu z tego tytułu wobec pozwanego dochodzone pozwem roszczenie.

Formy ochrony dóbr osobistych wyznaczają art. 24 k.c. i art. 448 k.c. Ponieważ spośród kilku roszczeń przewidzianych w art. 24 k.c. powód wybrał roszczenie o zapłatę zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, należało rozważyć, jakie są przesłanki powstania tego roszczenia. Wbrew temu, co mogłaby sugerować treść art. 24 k.c., jest nią nie tylko bezprawne, ale także zawinione działanie sprawcy naruszenia dobra osobistego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2005 r., IV CK 805/04, LEX nr 177221 i z dnia 19 stycznia 2007 r., III CSK 358/06, LEX nr 277289). Należy zaznaczyć, że wina pozostaje przesłanką odpowiedzialności także wtedy, gdy do naruszenia dobra osobistego dojdzie w wyniku niezgodnego z prawem działania lub zaniechania funkcjonariusza Skarbu Państwa lub jednostki

samorządu terytorialnego przy wykonywaniu władzy publicznej, o którym mowa w art. 417 k.c. Jest to konsekwencją faktu, że art. 448 k.c. stanowi samodzielną i odrębną od art. 417 k.c. podstawę odpowiedzialności, odnoszącą się tylko do naruszenia dóbr osobistych.

Poglądu, że wina nie jest warunkiem odpowiedzialności Skarbu Państwa za naruszenie dóbr osobistych, nie można więc wywodzić z art. 77 ust. 1 Konstytucji, gdyż materia art. 448 k.c. w ogóle nie dotyczy kwestii, o których mowa w art. 77 ust. 1. Ten ostatni przepis Konstytucji nie określa bowiem samodzielnie podstaw przyznania rekompensaty pieniężnej z tytułu doznanej krzywdy moralnej (w tym zakresie rozważania zawiera uzasadnienie powołanego wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2005 r., IV CK 805/04 oraz wyroków Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 7 lutego 2005 r., SK 49/03, OTK-A 2005/2/13 i z dnia 23 września 2003 r., K 20/02, OTK-A 2004/7/76). Odpowiedzialność pozwanego w niniejszej sprawie mogła więc wynikać tylko z zachowania bezprawnego i zawinionego.

Bezprawnym jest każde działanie naruszające dobro osobiste, jeżeli nie zachodzi żadna ze szczególnych okoliczności usprawiedliwiających je. Do okoliczności wyłączających bezprawność naruszenia dóbr osobistych na ogół zalicza się: działanie w ramach porządku prawnego, tj. działanie dozwolone przez obowiązujące przepisy prawa, wykonywanie prawa podmiotowego, zgodę pokrzywdzonego (ale z zastrzeżeniem uchylenia jej skuteczności w niektórych przypadkach) oraz działanie w ochronie uzasadnionego interesu.

W ustalonym stanie faktycznym nie można zatem mówić o jakimkolwiek bezprawnym postępowaniu pozwanego, które rodziłoby odpowiedzialność odszkodowawczą wobec powoda. Wobec stwierdzenia, że nie doszło do takiego działania pozwanego wobec powoda nie można mówić o jakiegokolwiek winie pozwanego.

Wina może przybrać postać umyślną albo nieumyślną. Odpowiedzialność cywilna wiąże się z każdą postacią winy, a więc również z najlżejszym niedbalstwem. Niedbalstwem jest brak należytej staranności. Zgodnie z art. 355 § 1 k.c., należyta starannością jest staranność ogólnie wymagana w stosunkach danego rodzaju. Ustawa stawia więc wymóg zobiektywizowania oceny zachowania dłużnika. Następuje to przez skonstruowanie -na podstawie przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, pragmatyk zawodowych, reguł deontologii, zwyczajów lub innych relewantnych kryteriów- modelu należytej staranności, dostosowanego do stosunków danego rodzaju, a następnie skonfrontowanie tego modelu z rzeczywistym zachowaniem dłużnika. Niedbalstwo będzie miało miejsce wówczas, gdy dana osoba zachowa się w sposób odbiegający na niekorzyść od danego obiektywnego wzorca.

Reasumując, pozwany wykorzystał przysługującą mu inicjatywę dowodową i wykazał, iż jego działanie nie nosiło znamion ani działania bezprawnego obalając tym samym domniemanie z art. 24 § 1 k.c., ani zawinionego. Powód nie wykazał doznania krzywdy w sferze swoich dóbr osobistych, warunkującej cywilnoprawną odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanego. W niniejszej sprawie formalnie nie zaszły zatem przesłanki do rozważenia odpowiedzialności pozwanego za krzywdę powoda określone w art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c.

Sąd pragnie także podnieść, iż również żądana przez powoda forma rekompensaty krzywdy nie była uzasadniona. Kodeks cywilny kładzie nacisk przede wszystkim na naprawienie krzywdy przez zastosowanie środków ochrony niemajątkowej, które są ukierunkowane na usunięcie jej skutków. Wynika to z brzmienia art. 24 k.c., w którym w razie dokonanego naruszenia dóbr osobistych wskazuje się przede wszystkim na możliwość żądania, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła niezbędnych czynności, w szczególności złożyła oświadczenie w odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, możliwość zaś żądania zadośćuczynienia pieniężnego wskazana jest w tym przepisie jako uzupełniające roszczenie, stanowiące formę dodatkowego zrekompensowania krzywdy.

Powód w żadnej mierze nie wykazał nie tylko słuszności swojego roszczenia co do zasady jak i w świetle art. 5 k.c. (zasad współżycia społecznego), ale też nie wykazał wysokości żądanego zadośćuczynienia, które to ciężary dowodowe spoczywały na nim w myśl art. 6 k.c.

Przy ocenie wysokości żądania o zapłatę zadośćuczynienia za doznaną krzywdę spowodowaną naruszeniem dóbr osobistych należy mieć na uwadze rodzaj dobra, które zostało naruszone oraz charakter, stopień nasilenia i długość okresu doznawania przez pokrzywdzonego ujemnych przeżyć psychicznych spowodowanych naruszeniem (krzywdą).

Dla oceny tej nie jest też bez znaczenia stopień winy osoby naruszającej dobra osobiste, cel, który zamierzała osiągnąć, podejmując działanie naruszające te dobra i ewentualną korzyść majątkową, jaką w związku z tym działaniem uzyskała lub spodziewała się uzyskać. Jednocześnie przypomnieć należy, że zakres krzywdy należy oceniać nie według subiektywnego odczucia pokrzywdzonego, ale według miar zobiektywizowanych, odwołujących się nie tylko do tych odczuć, ale przede wszystkim do obiektywnego postrzegania tej krzywdy w odbiorze społecznym.

Powód winien był wykazać działanie (lub zaniechanie) sprawcy krzywdy niemajątkowej, zaistnienie tej krzywdy w sferze jego interesów oraz związek przyczynowy między tą krzywdą, a działaniem (lub zaniechaniem) sprawcy. Nadto udowodnić winę sprawcy; tę ostatnią dlatego, iż przesłanką odpowiedzialności przewidzianej w art. 448 k.c. jest nie tylko bezprawne, ale i zawinione działanie sprawcy krzywdy. To powoda obciążał dowód wykazania określonego zdarzenia, czego nie uczynił mimo dysponowania inicjatywą dowodową, pozwanego zaś dowód, iż jego działanie nie było bezprawne i zawinione, co też uczynił domniemanie bezprawności zachowania skutecznie obalając.

Co jest bardzo istotne, w żaden sposób nie wykazał on również, aby rzekome dolegliwości zadawane mu były w sposób celowy, z premedytacją, aby miał być on gorzej traktowany od innych osadzonych w jednostkach penitencjarnych pozwanego tudzież dyskryminowany. Nie można mówić, iż był on nieludzko traktowany, bity, wulgarnie wyzywany, głodzony, aby w sposób celowy i uporczywy był źle oraz niegodnie traktowany przez funkcjonariuszy publicznych. Z kolei dolegliwości przez niego wykazane, czyli brak kącika sanitarnego oddzielonego od celi tak, aby zapewniony został spokój i prywatność przy załatwianiu potrzeb fizjologicznych, brak dostępu do ciepłej wody w części cel, w których przebywał, wilgoć w celach czy nieporządek (za który po części, jak przyznał, odpowiadają więźniowie) nie jest tego rodzaju, aby uzasadniał zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zadośćuczynienia w wysokości aż po 2.500 zł miesięcznie.

Zasądzenie zadośćuczynienia powodowi w jakiegokolwiek wysokości byłoby nie do zaakceptowania ze społecznego punktu widzenia, mając na uwadze kontekst obecnej sytuacji ekonomicznej kraju (niskie wynagrodzenia w szeregu zawodach i brak prognoz na ich zwiększenie). Uprzywilejowałoby ono powoda w stosunku do tej części społeczeństwa, która przestrzega norm prawnych i nie popełnia przestępstw. Byłoby to ponadto nie do pogodzenia z poczuciem sprawiedliwości społecznej, wręcz uprzywilejowałoby powoda względem innych osób, które przestrzegają porządku prawnego. Popełnianie przestępstw musi spotykać się z należyłą reakcją organów wymiaru sprawiedliwości, a popełniający je, a więc również powód, winni mieć na uwadze, iż przebywanie w jednostce penitencjarnej z natury rzeczy musi się wiązać z ograniczeniem sfer funkcjonowania osoby fizycznej. Ograniczenie sfery wolnościowej jednostki jest jednym z nieodzownych aspektów kary pozbawienia wolności, a takiej powód będzie doznawać aż do końca życia z uwagi na wymierzoną mu karę dożywotniego pozbawienia wolności.

Mając wszystkie te okoliczności na uwadze, powództwo oddalono (pkt **I** sentencji wyroku).

O kosztach postępowania rozstrzygnięto w pkt **II-IV** sentencji wyroku. Na koszty te składały się opłata sądowa od pozwu i koszt procesowego zastępstwa pozwanego.

Wobec tego, iż powód przegrał niniejszą sprawę w całości o kosztach tych orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c.

Z uwagi na to, że sytuacja finansowa powoda jest trudna i korzystał on z dobrodziejstwa zwolnienia w sprawie od kosztów sądowych, odstąpiono od obciążania go nieuiszczoną opłatą sądową, utrzymując tym samym w mocy zwolnienie powoda od obowiązku jej uiszczenia. Wysokość tej opłaty wynikała z art. 13 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (opubl. Dz.U.2005 r., Nr 167, poz. 1398 ze zm.).

Uznano natomiast za zasadne zasądzić od niego na rzecz Skarbu Państwa-Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3.600 zł z tytułu zwrotu poniesionego przez pozwanego kosztu procesowego zastępstwa - na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. Z art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 169, poz. 1417 ze zm.). Wysokość tego wynagrodzenia ustalono w oparciu o treść § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.jedn.opubl.

Dz.U. 2013 r., poz. 491 ze zm.). Powód wnosząc przedmiotowy pozew powinien był liczyć się z tym, że w razie przegrania zainicjowanego przez siebie postępowania będzie zobligowany do zwrotu przeciwnikowi procesowemu kosztów jego procesowego zastępstwa. Ze względu na to, iż powód korzystał ze zwolnienia od kosztów sądowych, które utrzymano orzeczeniem kończącym etap I instancji, zbyt dalekim byłoby korzystanie przez niego z kolejnego jeszcze przywileju w postaci nieobciążania jego kosztami zastępstwa pozwanego tylko dlatego, iż jego sytuacja finansowa jest trudna.

Powód korzystał z pełnomocnika z urzędu, wynagrodzenie którego nie zostało nawet w części uiszczone. To z kolei determinowało rozstrzygnięcie w pkt IV wyroku o zasądzeniu od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu wynagrodzenia jego pełnomocnikowi, wysokość którego Sąd ustalił w zgodzie z § 6 pkt 6 w zw. z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.jedn.opubl. Dz.U. 2013 r., poz. 460).

/-/ SSO Zofia Lehmann